

รูปแบบธุรกิจและความสามารถในการทำกำไร ของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย Business Model and Profitability of Commercial Banking in Thailand

วิกρανต์ เพ็อกมงคล^{1*}
Wikrant Paukmongkol

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบธุรกิจด้านการจัดหาเงินทุน ด้านการหารายได้และความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย 2 กลุ่มคือ กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศ และกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา รายไตรมาส ตั้งแต่ไตรมาสที่ 3 ปี 2542 จนถึงไตรมาสที่ 1 ปี 2563 รวม 83 ชุด และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสมการเชิงถดถอย (Multiple Linear Regressions) วิธี Ordinary Least Squares: OLS ผลการศึกษาพบว่า ธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศ มีรูปแบบธุรกิจแบบดั้งเดิม (Traditional Banking) ที่มีการจัดหาเงินทุนจากเงินฝากและหารายได้จากสินเชื่อเป็นหลัก แตกต่างกับสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่มีรูปแบบธุรกิจแบบไม่ดั้งเดิม (Non-Traditional Banking) ที่มีการจัดหาเงินทุนจากการกู้ยืม การออกตราสารหนี้ และมีการหารายได้จากเงินลงทุนและบริการทางการเงินอื่น ส่วนความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ พบว่า ธนาคารพาณิชย์ทั้งสองกลุ่มมีความสามารถในการทำกำไรอยู่ในระดับต่ำ นอกจากนั้นยังพบว่า การจัดหาเงินทุนโดยการกู้ยืมและออกตราสารหนี้มีผลทำให้ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารลดลง แต่การหารายได้จากการลงทุนในหลักทรัพย์ส่งผลต่อความสามารถในการทำกำไรในทิศทางเดียวกัน

คำสำคัญ: รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ความสามารถในการทำกำไร

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

*Corresponding Author e-mail: wikrant@vru.ac.th

Abstract

The purpose of this research is to study the banking business model inside of funding, income, and profitability of commercial banks in Thailand 2 groups, which are commercial banks registered in Thailand and foreign commercial bank branches. This study using quarterly time-series data from the 3rd quarter of the year 1999 to the first quarter of 2020, a total of 83 sets, and analyzed the data using multiple linear regressions by Ordinary least squares method. results found commercial banks registered in the country have a traditional business model that mainly have funds deposits and having income from loans Unlike foreign bank commercial branches have a non-traditional banking business that provides financing another, and find income from investments and other financial services as for the profitability of the commercial banks, it is found that both groups of commercial banks have level low profitability. In addition, it was found that financing by borrowing and issuing debt instruments has reduced the bank's profitability. But finding income from investment in securities affects the ability to make a profit in the same direction.

Keywords: Banking Business Model Profitability

บทนำ

ธนาคารพาณิชย์ถือได้ว่าเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญของธุรกิจ และเป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจของประเทศ อันเนื่องมาจากรูปแบบการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ที่ให้สินเชื่อแก่ภาคธุรกิจและภาคครัวเรือนเพื่อใช้เป็นเงินทุนสำหรับการประกอบธุรกิจและการอุปโภคบริโภคส่งผลทำให้เศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัว ดังนั้น รูปแบบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์จึงมีความสำคัญต่อธุรกิจ ครัวเรือน และประเทศเป็นอย่างมาก ที่ผ่านมามาตราการพาณิชย์มีการดำเนินธุรกิจแบบดั้งเดิม (Traditional Banking) ที่ให้บริการทางการเงินด้านรับฝากเงินและให้สินเชื่อเป็นหลัก และรายได้ส่วนใหญ่มาจากดอกเบี้ยรับจากสินเชื่อ แต่เมื่อภาวะเศรษฐกิจสังคม พฤติกรรมผู้บริโภค และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเช่นในปัจจุบัน ส่งผลทำให้ธนาคารพาณิชย์มีการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจทำให้ธนาคารมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินธุรกิจจากดั้งเดิมมาเป็นธุรกิจที่ให้บริการทางการเงินในรูปแบบที่หลากหลายเพิ่มขึ้นนอกเหนือจากการรับฝากเงินและให้สินเชื่อ (Singhon, 2016)

โดยรูปแบบใหม่นี้ทำให้โครงสร้างรายได้ของธนาคารพาณิชย์เปลี่ยนแปลงไป โดยมีสัดส่วนรายได้จากดอกเบี้ยลดลงและถูกทดแทนด้วยรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งลักษณะการดำเนินธุรกิจแบบนี้เรียกว่า ธนาคารพาณิชย์แบบไม่ดั้งเดิม (Non-Traditional Banking) การดำเนินธุรกิจลักษณะนี้อาจส่งผลกระทบต่อธนาคารในด้านของรายได้ การบริการ และส่งผลกระทบต่อธุรกิจและครัวเรือนในด้านของแหล่งเงินทุนและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีหลายประเภท เช่น ธนาคารพาณิชย์เอกชน ธนาคารพาณิชย์เฉพาะกิจ และธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ โดยธนาคารพาณิชย์เหล่านี้มีการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละแห่งภายใต้ระเบียบ กฎเกณฑ์ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่แตกต่างกัน แต่ธนาคารทั้งหมดมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือ การแสวงหากำไรสูงสุดจากการดำเนินงาน โดยที่ธนาคารพาณิชย์แต่ละแห่งมีการกำหนดนโยบาย กลยุทธ์ที่ต่างกันไป โดยมุ่งหวังให้ได้เปรียบในการแข่งขัน ประกอบกับสถานการณ์แข่งขันในธุรกิจธนาคารพาณิชย์ในปัจจุบันมิได้เกิดเฉพาะธนาคารภายในประเทศเท่านั้นยังมีการแข่งขันจากธนาคารต่างชาติที่เข้ามาดำเนินธุรกิจในประเทศเพิ่มขึ้นจากการเปิดเสรีทางการเงิน (Dechanube, 2016) ซึ่งทำให้ธนาคารพาณิชย์มีการปรับตัวเพื่อรองรับสถานการณ์และสภาวะแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง ส่งผลทำให้รูปแบบธุรกิจของธนาคารเกิดการเปลี่ยนแปลง (Trairatvorakul & Watcharachaisurapon, 2006) และส่งผลกระทบต่อโครงสร้างรายได้ของธนาคารพาณิชย์และความมั่นคงทางฐานะทางการเงินของธนาคารในอนาคต โดยผลที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบธุรกิจของธนาคารจะส่งต่อภาคธุรกิจและครัวเรือนที่มีความจำเป็นต้องใช้เงินทุนจากธนาคารพาณิชย์ในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญที่ผู้กำหนดนโยบายและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องให้ความสนใจ เนื่องจากการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคธุรกิจและครัวเรือนในตลาดทุนของประเทศนั้นยังมีข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรค ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศและการแข่งขันของประเทศในอนาคต

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงได้ทำการศึกษารูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ โดยแบ่งออกเป็น 2 มิติคือ มิติด้านการจัดการหาเงินทุน และมิติด้านการหารายได้ และศึกษาความสามารถการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ โดยหวังให้ผลการศึกษานี้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารธนาคารพาณิชย์เพื่อนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางการกำหนดกลยุทธ์และนโยบายการดำเนินธุรกิจเพื่อให้ธนาคารสามารถบรรลุเป้าหมายกำไรสูงสุด ความมั่งคั่งสูงสุดและสามารถแข่งขันได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบธุรกิจและความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบธุรกิจและความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์จำแนกตามประเภทของธนาคารพาณิชย์ 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทยและกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการทำกำไรกับรูปแบบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทย

ทบทวนวรรณกรรม

รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์

รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ หมายถึง ลักษณะการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ ที่เกี่ยวกับการหารายได้และการจัดหาเงินทุนเพื่อใช้ในการดำเนินงานว่ามีการจัดหาเงินทุนจากที่ใดและมีการหารายได้จากกิจกรรมการให้บริการประเภทใด ดังเช่นงานศึกษาของ Roengpitya, Tatashev & Tsatsaronis (2014) ได้แบ่งรูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ตามลักษณะการหารายได้และการจัดหาเงินทุนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) Retail-Funded หมายถึง ธนาคารพาณิชย์ที่มีรูปแบบธุรกิจการหารายได้จากกำไรให้สินเชื่อในสัดส่วนที่สูง โดยเฉพาะรายย่อย และมีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนที่มั่นคงจากเงินฝากเป็นหลัก 2) Wholesale-Funded หมายถึง ธนาคารพาณิชย์ที่มีรูปแบบธุรกิจการหารายได้จากกำไรให้สินเชื่อ โดยเฉพาะสินเชื่อธุรกิจ และมีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนแบบผสมผสานระหว่างเงินฝากและการกู้ยืม และ 3) Trading หมายถึง ธนาคารพาณิชย์ที่มีรูปแบบธุรกิจการหารายได้จากตลาดทุนมากกว่ากำไรให้สินเชื่อ และมีการพึ่งพาแหล่งเงินทุนแบบผสมผสานระหว่างเงินฝากและการกู้ยืม ส่วนในงานศึกษาของ Singhon (2016) กำหนดรูปแบบการดำเนินธุรกิจของธนาคารพาณิชย์โดยใช้การหารายได้เป็นเกณฑ์ได้ 3 แบบคือ 1) ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจดั้งเดิม (Traditional Banking Business) คือ การมุ่งเน้นหารายได้จากดอกเบี้ยรับจากสินเชื่อเป็นหลัก 2) ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจไม่ใช่ดั้งเดิม (Non-Traditional Banking Business) คือ การหารายได้ที่มิใช่ดอกเบี้ยเพิ่มขึ้น และ 3) ธนาคารพาณิชย์ประกอบธุรกิจที่หลากหลาย (Universal Banking) คือ การหารายได้ที่มีความหลากหลายมากขึ้นทั้งด้านธุรกิจหลักทรัพย์สินธุรกิจประกันภัย มีการนำเสนอผลิตภัณฑ์ทางการเงินแบบใหม่ๆ ที่มีความซับซ้อนและเฉพาะกลุ่มเพื่อหารายได้จากค่าธรรมเนียมต่างๆ (Fee Income Base) เพิ่มขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น

ผู้วิจัยประยุกต์แนวคิดของ Singhon (2016) และ Roengpitya, Tatashev & Tsatsaronis (2014) มานิยามรูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ (Banking Business Model: BBM) สำหรับการศึกษาครั้งนี้ได้ 2 แบบคือ

1. ธุรกิจธนาคารพาณิชย์แบบดั้งเดิม (Traditional Banking) หมายถึง ธนาคารที่หารายได้จากสินเชื่อมากกว่ารายได้ค่าธรรมเนียมและบริการ และมีการจัดหาเงินทุนจากการรับฝากเงินเป็นหลัก

2. ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ที่ไม่ใช่แบบดั้งเดิม (Non-Traditional Banking) หมายถึง ธนาคารที่หารายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการมากกว่าสินเชื่อ และมีการจัดหาเงินทุนจากการกู้ยืมตราสารทางการเงินผสมกับการรับฝากเงิน

รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ถือได้ว่ามีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการธนาคารพาณิชย์ให้เกิดประสิทธิภาพ ดังพิจารณาได้จากผลการศึกษาต่อไปนี้ที่พบว่า ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจการเงินปี 2540 ส่วนใหญ่ธนาคารพาณิชย์มีรูปแบบธุรกิจที่มุ่งเน้นการหารายได้จากสินเชื่อเป็นหลัก ซึ่งไม่แตกต่างจากการดำเนินธุรกิจหลังจากวิกฤตปี 2540 แต่ธนาคารพาณิชย์เริ่มให้ความสำคัญกับสินเชื่อรายย่อยเพิ่มขึ้น Trairatvorakul & Watcharachaisurapon (2006) ซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ส่วนหนึ่งมาจากกระแสโลกาภิวัตน์ทางการเงินและการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) จนนำไปสู่สถานะการแข่งขันอย่างสูงของระบบธนาคารพาณิชย์ ส่งผลทำให้ธนาคารพาณิชย์มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกอบธุรกิจจากการแสวงหารายได้จากดอกเบี้ย (Interest Income Base) จากสินเชื่อมาเป็นรายได้จากค่าธรรมเนียมต่างๆ (Fee Income Base) เพิ่มขึ้นและมีลักษณะของ Universal Banking มากขึ้น Singhon (2016) การเปลี่ยนแปลงรูปแบบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะธนาคารพาณิชย์ของไทยเท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศด้วยเช่นกัน ดังผลการศึกษาของ Ananchotikul & Ratanavararak (2018) ที่พบว่า ความแตกต่างกันของพัฒนาการของสินเชื่อระหว่างธนาคารพาณิชย์ไทยกับสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ โดยช่วงวิกฤตเศรษฐกิจโลกที่ผ่านมามาธนาคารไทยยังคงมีการปล่อยสินเชื่ออย่างต่อเนื่องทำให้สินเชื่อโดยรวมของประเทศยังคงขยายตัว แต่สำหรับสาขาธนาคารต่างประเทศกลับปรับลดการปล่อยสินเชื่อลงอย่างชัดเจนซึ่งอาจสะท้อนโครงสร้างเงินทุนที่แตกต่างกัน ความแตกต่างระหว่างรูปแบบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์มีผลต่อการตอบสนองต่อนโยบายทางการเงินที่แตกต่างกัน ดังเช่นผลการศึกษาของ Ananchotikul (2016) ที่พบว่า การตอบสนองของสินเชื่อต่อนโยบายการเงินขึ้นอยู่กับรูปแบบการทำธุรกิจของแต่ละธนาคารว่าดำเนินธุรกิจธนาคารแบบดั้งเดิม (Traditional Banking) คือพึ่งพิงฐานเงินฝากเป็น

หลักในการระดมเงินทุนและมีธุรกิจหลักคือ การปล่อยสินเชื่อ หรือเป็น ธุรกิจธนาคารแบบไม่ดั้งเดิม (Non-Traditional Banking) คือ ฟัง ฟัง แหล่งเงินทุนอื่นๆ เช่น การกู้ยืมจากตลาดเงินหรือตลาดทุน (Interbank or Wholesale Funding) และทำธุรกิจอื่นๆ เช่น การซื้อขายหลักทรัพย์หรืออัตราแลกเปลี่ยนในอัตราที่มากกว่าธนาคารแบบดั้งเดิมทั่วไป และนอกจากนั้นพบว่าธนาคารกลุ่มที่เป็น Traditional Banking ตอบสนองต่อนโยบายการเงินมากกว่าแบบอื่นๆ และไม่มี ความแตกต่างมากนักระหว่างธนาคารในประเทศและธนาคารต่างประเทศ และที่น่าสนใจคือ ธนาคารที่มีลักษณะค่อนข้างไปทาง Non-Traditional Banking มากกว่า โดยเฉพาะธนาคารต่างชาติมีพฤติกรรมการปล่อยสินเชื่อที่อ่อนไหวต่อนโยบายการเงินน้อยกว่า Traditional Banking สาเหตุเนื่องมาจากเป็นเพราะธุรกิจธนาคารแบบดั้งเดิม คือ การระดมเงินฝากภายในประเทศเพื่อปล่อยกู้ภายในประเทศ มีความสัมพันธ์โดยเฉพาะในด้านต้นทุนที่ผูกพันกับภาวะการเงินภายในประเทศมากกว่า ในขณะที่ Non-Traditional Banking อาจมีธุรกรรมที่เกี่ยวข้องกับตลาดการเงินต่างประเทศมากกว่าโดยเปรียบเทียบ จึงได้รับอิทธิพลจากภาวะการเงินในประเทศน้อยกว่า แตกต่างจาก Aneta & Kozlowski (2014) ที่พบว่า ธนาคารที่มีรูปแบบธุรกิจเป็น Non-Traditional Banking ที่เน้นการลงทุนในหลักทรัพย์เป็นหลักได้รับผลกระทบจากวิกฤตมากกว่าธนาคารแบบ Traditional Banking เนื่องจากราคาหลักทรัพย์ที่ลงทุนมีมูลค่าลดลงส่งผลทำให้ผลตอบแทนลดลง ดังนั้น รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์จึงมีความสำคัญต่อผู้กำกับดูแลและผู้บริหารธนาคารพาณิชย์โดยเฉพาะในเรื่องความมั่นคงและผลกำไรของธนาคารพาณิชย์ซึ่ง Roengpitya, Tatashev & Tsatsaronis (2014) ศึกษาพบว่าธนาคารแบบดั้งเดิมมีต้นทุนที่ต่ำกว่าและมีผลกำไรที่มั่นคงกว่าธนาคารที่หารายได้จากการลงทุนสอดคล้องกับ Kohler (2014) ที่พบว่า ผลกระทบของรายได้ที่มีโชดอกเบียดต่อความเสี่ยงนั้นขึ้นอยู่กับรูปแบบธุรกิจของธนาคาร โดยธนาคารที่มีรูปแบบธุรกิจที่รับฝากเงินและให้สินเชื่อ (ดั้งเดิม) และธนาคารที่มุ่งเน้นการลงทุน (ไม่ดั้งเดิม) จะมีความเสถียรมากขึ้นหากมีการเพิ่มส่วนแบ่งของรายได้ที่มีโชดอกเบียด นอกจากนี้ พบว่า การหารายได้ที่มีโชดอกเบียดของธนาคารที่มุ่งเน้นการลงทุนกับธนาคารที่เน้นการรับฝากเงินและให้สินเชื่อมีความแตกต่างกัน แต่รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์มีโชดกเบียดเพียงอย่างเดียวที่มีผลต่อผลการดำเนินงานและความมั่นคงของธนาคารพาณิชย์ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ Thiangtong, Visavakosol & Chancharat (2018) ที่พบว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการทำกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของธนาคารพาณิชย์คือ ค่าใช้จ่ายดอกเบี้ย อัตราการให้สินเชื่อรวม อัตราส่วนสินทรัพย์ ขนาดของธนาคาร และผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ

รายได้ของธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์เหมือนกับธุรกิจอื่นทั่วไปที่ต้องการแสวงหารายได้ รายได้ของธนาคารมาจากกิจกรรมการให้บริการด้านต่างๆ กับธุรกิจและบุคคลทั่วไป โดยรายได้ของธนาคารนั้นหมายถึง ผลประโยชน์หรือค่าตอบแทนซึ่งเรียกเก็บจากลูกค้าที่ใช้บริการ ประกอบด้วยรายได้ที่สำคัญ 2 ประเภท คือ 1) รายได้ดอกเบี้ยและส่วนลดรับ (Interest and Discount Received) และ 2) รายได้ค่าธรรมเนียมรับ (Commission Received) โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. รายได้ดอกเบี้ยและส่วนลดรับ (Interest and Discount Received) ประกอบด้วยดอกเบี้ยรับที่สำคัญ คือ ดอกเบี้ยเงินกู้เบิกเกินบัญชี ดอกเบี้ยเงินให้กู้ ดอกเบี้ยและส่วนลดตัวเงิน ดอกเบี้ยเงินฝากธนาคารอื่น และดอกเบี้ยเงินลงทุนในหลักทรัพย์ เป็นต้น

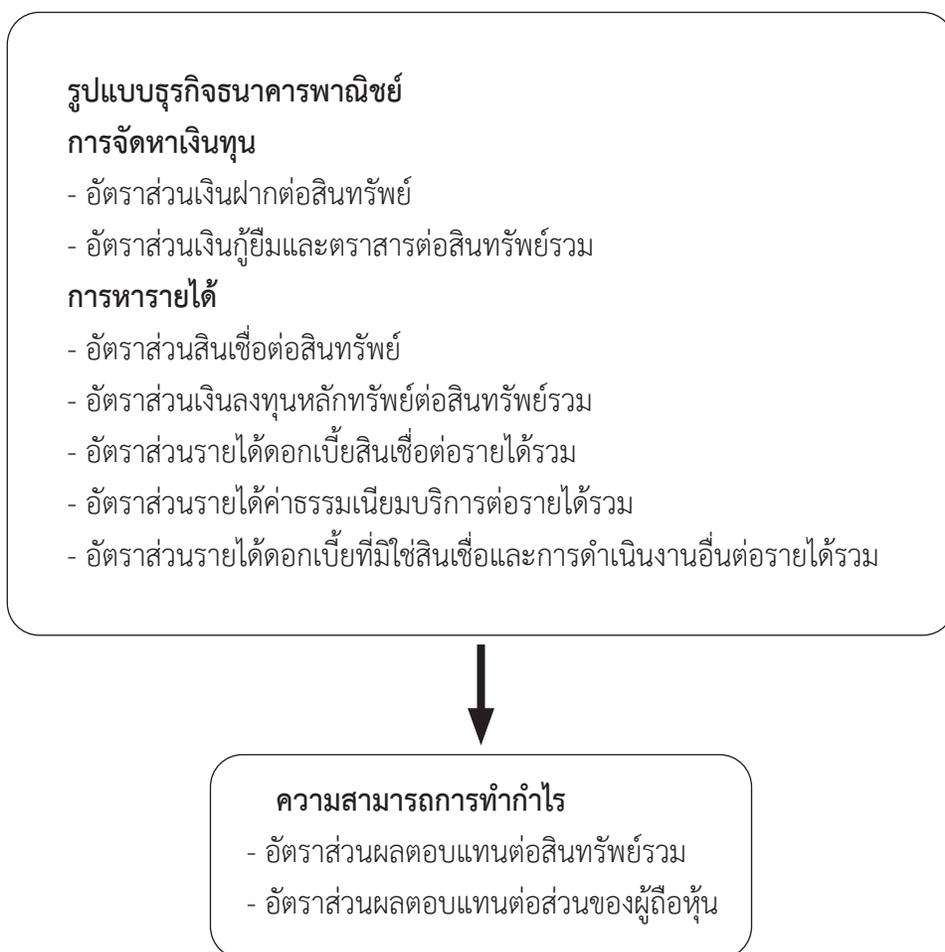
2. รายได้ค่าธรรมเนียมรับ (Commission Received) ในการให้บริการแก่ลูกค้าในด้านต่างๆ ธนาคารจะคิดค่าตอบแทนเรียกว่า ค่าธรรมเนียม ประกอบด้วยค่าธรรมเนียมจากการโอนเงิน ค่าธรรมเนียมจากการออกหนังสือค้ำประกัน ค่าธรรมเนียมจากการรับรองตัวแลกเงิน ค่าธรรมเนียมเรียกเก็บเงินตามตัว ค่าธรรมเนียมในการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต และค่าธรรมเนียมอื่นๆ เช่น ค่าปรับเช็คคืน และค่ารับรองเช็ค เป็นต้น

ความสามารถหารายได้ของธนาคารพาณิชย์

รายได้ดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์นั้นมีความสำคัญต่อผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ ซึ่งดอกเบี้ยรับและกำไรของธนาคารพาณิชย์มักอยู่ในความสนใจของสาธารณชนและมีการนำตัวเลขดังกล่าวไปเปรียบเทียบกับกันอยู่เสมอ โดยที่ดอกเบี้ยรับนั้นมีความเชื่อมโยงไปยังผลกำไร รวมถึงการกำหนดอัตราดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์ในการให้สินเชื่อประเภทต่างๆ โดยผลตอบแทนจากดอกเบี้ยรับจะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปริมาณสินเชื่อและอัตราดอกเบี้ยของเงินให้สินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์กำหนด สอดคล้องกับ Thiangtong, Visavakosol & Chancharat (2018) ที่พบว่า อัตราการให้สินเชื่อรวมมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับความสามารถในการทำกำไร ซึ่งผลการศึกษานี้สอดคล้องกับ Abreu & Mendes (2002) ซึ่งอธิบายว่าความสัมพันธ์ที่เป็นบวกดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า หากธนาคารมีการปล่อยสินเชื่อเพิ่มขึ้นจะทำให้ความสามารถในการหารายได้และการทำกำไรของธนาคารก็จะมากขึ้น เนื่องจากพื้นฐานของธุรกิจธนาคารพาณิชย์คือ การทำหน้าที่เป็นตัวกลางทางการเงินระหว่างผู้ที่มีสินทรัพย์เหลือและต้องการลงทุนกับผู้ที่มีสินทรัพย์ไม่เพียงพอและต้องการสินทรัพย์เพื่อใช้จ่าย ดังนั้น ผลการดำเนินงานที่ดีของธนาคาร นอกจากจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพและความสามารถของผู้บริหารแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้ที่แสดงให้เห็นถึงความเติบโตก้าวหน้าของธนาคารนั้นอีกด้วย

การบริหารงานเพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ได้รับกำไรสูงสุดนั้นสามารถวัดได้จากผลประกอบการในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นอัตราการเติบโตของสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) (Thiangtong, Visavakosol & Chancharat, 2018) สอดคล้องกับ Ananchotikul & Ratanavararak (2018) ที่ได้อธิบายว่า ความสามารถในการหารายได้และการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์นั้นสามารถวัดได้จากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) เช่นกัน

กรอบแนวคิด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากร คือ ธนาคารพาณิชย์ที่ดำเนินธุรกิจในประเทศไทย ที่ประกอบด้วยธนาคารพาณิชย์ 4 ประเภทคือ 1) ธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทย จำนวน 14 แห่ง 2) ธนาคารพาณิชย์เพื่อรายย่อย 1 แห่ง 3) ธนาคารพาณิชย์ที่เป็นบริษัทลูกของธนาคารต่างประเทศ 4 แห่ง และ 4) สาขาธนาคารต่างประเทศ 11 แห่ง รวมทั้งหมด 30 แห่ง (Bank of Thailand, 2020)

ตัวแปรและข้อมูล

การศึกษานี้กำหนดตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ซึ่งได้ประยุกต์มาจากแนวคิดของ Aneta & Kozlowski (2014) ที่ทำการศึกษารูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ โดยกำหนดปัจจัยที่ใช้จัดรูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ได้แก่ ด้านสินทรัพย์ คือ โครงสร้างของสินทรัพย์ เช่น สัดส่วนสินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม และด้านหนี้สิน คือ โครงสร้างของเงินทุน เช่น สัดส่วนเงินฝากต่อหนี้สินรวม และแนวคิดของ Ayadi (2016) ที่ได้ทำการศึกษารูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ และกำหนดเกณฑ์ปัจจัยการแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ ด้านสินทรัพย์ ได้แก่ 1) เงินให้กู้ยืมและสินเชื่อ หมายถึง สินเชื่อธุรกิจ สินเชื่อส่วนบุคคล และเงินให้กู้ยืมระหว่างธนาคาร โดยใช้อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อรวมต่อสินทรัพย์รวม 2) เงินให้สินเชื่อลูกค้า หมายถึง สินเชื่อที่ให้กับธุรกิจและบุคคล โดยใช้อัตราส่วนเงินให้สินเชื่อลูกค้าต่อสินทรัพย์รวม และ 3) เงินลงทุนในตลาดการเงิน หมายถึง สินทรัพย์ที่ไม่ใช่เงินสดและสินทรัพย์นอกเหนือจากสินเชื่อ โดยใช้อัตราส่วนเงินลงทุนในตลาดการเงินต่อสินทรัพย์รวม ส่วนด้านหนี้สิน ได้แก่ 1) หนี้สินที่ไม่ใช่เงินฝาก หมายถึง หนี้สินที่ไม่ใช่ส่วนของผู้ถือหุ้น นอกเหนือจากเงินฝากและตราสารอนุพันธ์ โดยใช้อัตราส่วนหนี้สินที่ไม่ใช่เงินฝากต่อสินทรัพย์รวม และ 2) หนี้สินจากตราสารอนุพันธ์ หมายถึง หนี้ที่มาจากการออกตราสารอนุพันธ์ในตลาดการเงิน โดยใช้อัตราส่วนหนี้สินจากตราสารอนุพันธ์ต่อสินทรัพย์รวม ส่วนตัวแปรตาม คือ ความสามารถการกำกับของธนาคารพาณิชย์ ที่ได้ประยุกต์จากแนวคิดของ (Thiangtong, Visavakosol & Chancharat, 2018) ที่อธิบายว่า การบริหารงานเพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ได้รับกำไรสูงสุดนั้นสามารถวัดได้จากผลประกอบการในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) อัตราผลตอบแทนของส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และกำไรสุทธิต่อหุ้น (EPS) เป็นต้น สอดคล้องกับ Ananchotikul & Ratanavararak (2018) ได้อธิบายว่าความสามารถในการหารายได้และการกำกับของธนาคารพาณิชย์นั้นสามารถวัดได้จากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (Return on Assets: ROA) และอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE)

สำหรับการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดให้ ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ (Banking Business Model: BBM) กำหนดการวัดเป็น 2 มิติ 7 อัตราส่วน ได้แก่ มิติด้านการหารายได้ คือ 1) อัตราส่วนสินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม (Loan on Total Assets: LTA) 2) อัตราส่วนรายได้ดอกเบี้ยรับจากสินเชื่อต่อรายได้รวม (Interest Income on Total Revenue: IITR) 3) อัตราส่วนเงินลงทุนหลักทรัพย์ต่อสินทรัพย์รวม (Security on Total Assets: STA) 4) อัตราส่วนรายได้ค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้รวม (Service Income on Total Revenue: SITR) 5) อัตราส่วนรายได้ดอกเบี้ยที่มีสินเชื่อและการดำเนินงานอื่นๆ ต่อรายได้รวม (Other Revenue on Total Revenue: RTR) และมิติด้านการจัดหาเงินทุน คือ 6) อัตราส่วนเงินฝากต่อสินทรัพย์รวม (Deposit on Total Assets: DTA) และ 7) อัตราส่วนเงินกู้ยืมและตราสารต่อสินทรัพย์รวม (Loan Borrow on Total Assets: LBTA) ส่วนตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการทำกำไร (Profitability: ProA) กำหนดการวัดจาก 2 อัตราส่วน คือ 1) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (Return on Assets: ROA) และ 2) อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) การศึกษาคั้งนี้ใช้ข้อมูลอนุกรมเวลา (Time Series Data) รายไตรมาสตั้งแต่ ไตรมาสที่ 3 ปี พ.ศ. 2542 จนถึง ไตรมาสที่ 1 ปี พ.ศ. 2563 รวม 83 ชุดข้อมูล เนื่องมาจากช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงหลังเกิดวิกฤตทางการเงินในปี 2540-41 ซึ่งถือเป็นจุดเปลี่ยนครั้งใหญ่ของไทยที่ผลักดันให้เกิดการปฏิรูปเพื่อวางโครงสร้างเชิงสถาบัน (Institutional Reform) การเปลี่ยนแปลงการกำกับดูแลสถาบันการเงิน การปฏิรูปสถาบันการเงินตามแผนพัฒนาระบบสถาบันการเงิน การจัดตั้งหน่วยงานใหม่ ด้านดูแลความมั่นคงของระบบการเงิน เช่น สถาบันคุ้มครองเงินฝาก เครดิตบูโร (Chantaphong & Phongpiyapaiboon, 2017) ซึ่งวิกฤตครั้งนี้ทำให้ธนาคารพาณิชย์เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินธุรกิจที่ต่างไปจากเดิม จึงเป็นเหตุทำให้การศึกษานี้มุ่งศึกษาในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ประกอบกับข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ได้รับมาจากธนาคารแห่งประเทศไทยที่ได้มีการบันทึกข้อมูลของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินและทำการเผยแพร่เริ่มตั้งแต่ ไตรมาสที่ 3 ของปี 2542 จนถึงปัจจุบัน (Bank of Thailand, 2020b) นอกจากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มตามการศึกษาของ Ananchotikul & Limjaroenrat (2018) ที่พบว่า ความแตกต่างกันของพัฒนาการของสินเชื่อระหว่างธนาคารพาณิชย์ไทยกับสาขานาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบธุรกิจและความสามารถในการทำกำไรระหว่างธนาคารพาณิชย์ทั้งสองกลุ่มที่มีลักษณะแตกต่างกันหรือไม่

การวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์ รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ (BBM) และความสามารถการทำกำไร (PorA) โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การวิเคราะห์ เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยของรูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ (BBM) และความสามารถการทำกำไร (ProA) จำแนกตามกลุ่มธนาคาร 2 กลุ่มคือ กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศ กับกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ทั้งสองกลุ่มเป็นอิสระต่อกัน โดยใช้สถิติ t-test

3. การวิเคราะห์ ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์กับความสามารถการทำกำไร ด้วยสมการเชิงถดถอย (Multiple Linear Regressions) เลือกใช้วิธี Ordinary Least Squares: OLS เพื่อประเมินค่าสัมประสิทธิ์จากสมการ และเพื่อมิให้เกิดปัญหาผลการวิเคราะห์ที่ผิดพลาดเกิดความสัมพันธ์ที่ไม่แท้จริง (Spurious Problem) จึงได้ทำการทดสอบก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ ดังต่อไปนี้

3.1 การทดสอบความนิ่งของข้อมูล (Stationary) โดย Unit Root Test วิธี Augmented Dickey-Fuller ที่ระดับ (Level) และที่ผลต่าง (Difference) ผลการทดสอบตัวแปรมีความนิ่งที่ระดับ (Level) และที่ผลต่างอันดับ 1 (1st Difference)

3.2 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอธิบาย (Multicollinearity) โดยวิธี Covariance Analysis ผลการทดสอบ ไม่พบความสัมพันธ์เชิงเส้นอย่างสมบูรณ์ (Perfectly Collinear) ระหว่างตัวแปรอธิบาย

3.3 การทดสอบความผันผวนของ Error Terms (Heteroscedasticity) โดยวิธี Heteroscedasticity Test ผลการทดสอบ พบปัญหาความผันผวนของ Error Terms มีความผันผวนมาก

3.4 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่าง Error Terms ด้วยกัน (Autocorrelation) โดยวิธี BG Test ผลการทดสอบ ไม่พบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่าง Error Terms

จากผลการทดสอบข้างต้น ผู้วิจัยทำการแก้ไขปัญหา Heteroscedasticity โดยการ Weights Least Square: WLS

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์และความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศ และกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของรูปแบบธุรกิจและความสามารถในการทำกำไร

ตัวแปร	ธนาคารพาณิชย์ ทั้งระบบ		ธนาคารพาณิชย์ จดทะเบียนในประเทศไทย		สาขา ธนาคารพาณิชย์ ต่างประเทศ	
	X	SD	X	SD	X	SD
	การจัดการเงินทุน					
DTA	71.56%	0.0526	75.96%	0.0580	38.92%	0.0825
LBTA	5.88%	0.0319	5.75%	0.0267	6.27%	0.0837
การหารายได้						
LTA	64.64%	0.0395	70.21%	0.0347	47.44%	0.1213
STA	14.63%	0.0193	13.30%	0.0195	25.41%	0.0548
IITR	58.67%	0.0255	60.28%	0.0266	40.81%	0.3481
SITR	15.68%	0.0419	15.98%	0.0361	21.86%	0.7310
RTR	25.64%	0.0395	23.73%	0.0343	37.32%	0.4010
ความสามารถการทำกำไร						
ROA	0.21%	0.0034	0.21%	0.0038	0.25%	0.0022
ROE	2.53%	0.0704	2.11%	0.0694	0.86%	0.0069

ที่มา: การคำนวณ (ผู้วิจัย, 2563)

ผลการวิเคราะห์รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ด้านการจัดการเงินทุน พบว่า ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีการจัดการเงินทุนจากเงินฝากเป็นแหล่งเงินทุนหลัก โดยมีค่าเฉลี่ยเงินฝากร้อยละ 71.56 ของสินทรัพย์รวม เมื่อพิจารณาตามกลุ่มธนาคาร พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยมีการจัดการเงินทุนจากเงินฝากเป็นหลัก โดยมีค่าเฉลี่ยเงินฝากสูงถึงร้อยละ 75.96 ของสินทรัพย์รวม แตกต่างจากกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่มีการจัดการเงินทุนจากเงินฝากไม่มากนัก โดยมีค่าเฉลี่ยเงินฝากเพียงร้อยละ 38.92 ของสินทรัพย์รวม

นอกจากนั้น ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีการจัดการเงินทุนจากการกู้ยืมและออกตราสารทางการเงินบางส่วน โดยมีค่าเฉลี่ยเงินกู้ยืมร้อยละ 5.88 ของสินทรัพย์รวม เมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มธนาคาร พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทยและกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศมีการจัดการเงินทุนจากการกู้ยืมไม่แตกต่างกัน โดยมีค่าเฉลี่ยเงินกู้ยืมร้อยละ 5.75 และ 6.27 ของสินทรัพย์รวม ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ด้านการหารายได้ พบว่า ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีการหารายได้จากสินเชื่อเป็นหลัก โดยธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีค่าเฉลี่ยสินเชื่อร้อยละ 64.64 ของสินทรัพย์รวม เมื่อพิจารณาแยกกลุ่ม พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยมีการหารายได้จากสินเชื่ออยู่ในระดับสูงมากถึงร้อยละ 70.21 ของสินทรัพย์รวม แตกต่างจากกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่มีการหารายได้จากสินเชื่อเพียงร้อยละ 47.44 ของสินทรัพย์รวม แต่กลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศกลับมีการหารายได้จากเงินลงทุนในหลักทรัพย์สูงกว่ากลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทย โดยมีค่าเฉลี่ยเงินลงทุนในหลักทรัพย์ร้อยละ 25.41 ของสินทรัพย์รวมสำหรับกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ และร้อยละ 13.30 ของสินทรัพย์รวมสำหรับกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทย โดยมีค่าเฉลี่ยของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบร้อยละ 14.63 ของสินทรัพย์รวม

ผลการวิเคราะห์รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ด้านรายได้ พบว่า ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีรายได้หลักจากดอกเบี้ยสินเชื่อเป็นหลัก โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 58.67 ของรายได้รวม รองลงมาเป็นรายได้จากดอกเบี้ยที่ไม่มีสินเชื่อกับรายได้จากการดำเนินงานอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 25.64 ของรายได้รวม และมีรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการในสัดส่วนน้อยที่สุดร้อยละ 15.68 ของรายได้รวม เมื่อพิจารณาตามกลุ่มธนาคารพาณิชย์ พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยมีการหารายได้จากดอกเบี้ยสินเชื่อมากที่สุดร้อยละ 60.28 ของรายได้รวม รองลงมาเป็นรายได้ดอกเบี้ยที่มีสินเชื่อและรายได้จากการดำเนินงานอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 23.73 ของรายได้รวม และรายได้ค่าธรรมเนียมและบริการมีสัดส่วนน้อยที่สุดร้อยละ 15.98 ของรายได้รวม ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่มีรายได้จากดอกเบี้ยสินเชื่อและรายได้จากดอกเบี้ยที่มีสินเชื่อกับรายได้จากการดำเนินงานอื่นๆ ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยมีค่าเฉลี่ยรายได้ดอกเบี้ยสินเชื่อร้อยละ 47.44 ของรายได้รวม และมีค่าเฉลี่ยรายได้ดอกเบี้ยที่มีสินเชื่อกับรายได้จากการดำเนินงานอื่นๆ ร้อยละ 37.32 ของรายได้รวม และมีรายได้จากค่าธรรมเนียมและบริการร้อยละ 21.86 ของรายได้รวม

ผลการวิเคราะห์ความสามารถการทำกำไร พบว่า ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีความสามารถในการทำกำไรอยู่ในระดับต่ำ โดยมีค่าเฉลี่ยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ร้อยละ 0.21 เมื่อพิจารณากลุ่มธนาคารพาณิชย์ พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยและกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศมีความสามารถในการทำกำไรในระดับต่ำเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ร้อยละ 0.21 และ 0.25 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาความสามารถในการทำกำไรจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศไทยมีความสามารถในการทำกำไรสูงกว่ากลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ โดยมีค่าเฉลี่ยอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นร้อยละ 2.11 และ 0.86 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยรูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์และความสามารถในการทำกำไร จำแนกตามกลุ่มธนาคาร 2 กลุ่มคือ กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศ กับกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ

ตารางที่ 2 แสดงค่าสถิติ t-test และ P-value

การเปรียบเทียบ	t-test	P-value	ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย
DTA	32.8751	.000***	แตกต่างกัน
LBTA	-0.5330	.594	ไม่แตกต่างกัน
LTA	16.4385	.000***	แตกต่างกัน
STA	-18.9429	.000***	แตกต่างกัน
IITR	5.0837	.000***	แตกต่างกัน
SITR	-0.7315	.465	ไม่แตกต่างกัน
RTR	-3.0789	.002***	แตกต่างกัน
ROA	-0.9723	.332	ไม่แตกต่างกัน
ROE	1.6269	.105	ไม่แตกต่างกัน

ที่มา: จากการคำนวณ (ผู้วิจัย, 2563)

หมายเหตุ: *** ระดับนัยสำคัญ 1% ** ระดับนัยสำคัญ 5% และ * ระดับนัยสำคัญ 10%

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยรูปแบบธุรกิจ ด้านการจัดการเงินทุน พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศมีการจัดการเงินทุนจากเงินฝากเป็นหลัก แตกต่างกับกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่ไม่ได้จัดการเงินทุนจากเงินฝากเป็นหลัก โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการหารายได้ พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศมีการหารายได้จากสินเชื่อ (LTA) และดอกเบี้ยรับจากสินเชื่อ (IITA) เป็นหลัก แตกต่างกับกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศที่ไม่ได้หารายได้จากสินเชื่อและดอกเบี้ยรับจากสินเชื่อเป็นหลัก โดยมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศมีการหารายได้จากเงินลงทุนในหลักทรัพย์ (STA) และรายได้จากดอกเบี้ยที่มีสินเชื่อและการดำเนินงานอื่นๆ (RTR) แตกต่างกับกลุ่มธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบธุรกิจกับความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์จำแนกตามกลุ่ม ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ ธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศ และสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ได้ผลการวิเคราะห์ตามตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่าง ROA กับรูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์จำแนกตามกลุ่ม

ตัวแปร	ธนาคารทั้งระบบ		ธนาคารจดทะเบียนในประเทศ		สาขาธนาคารต่างประเทศ	
	Coefficient	Prob.	Coefficient	Prob.	Coefficient	Prob.
C	-6.1278	.274	-14.4939	.043**	6.7872	.219
DTA	-0.0140	.265	-0.0227	.229	0.0002	.957
LBTA	-0.0444	.012**	-0.0264	.301	-0.0003	.927
LTA	-0.0590	.000***	-0.0681	.000***	0.0041	.182
STA	0.0178	.289	0.0509	.006***	0.0052	.518
IITR	6.1707	.271	14.5519	.043**	-6.7909	.219
SITR	6.1850	.270	14.5729	.042**	-6.7877	.219
RTR	6.1910	.270	14.5540	.043**	-6.7853	.219
R-squared	.5332		.5302		.0776	
Ad.R-squared	.4896		.4864		-.0083	
F-test	12.2404		12.0964		0.9024	
Prob. F-test	.000***		.000***		.509	

ที่มา: จากการคำนวณ (ผู้วิจัย, 2563)

หมายเหตุ: *** นัยสำคัญทางสถิติ 1% ** นัยสำคัญทางสถิติ 5% * นัยสำคัญทางสถิติ 10%

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ พบว่า รูปแบบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ด้านการจัดหาเงินทุนที่พิจารณาจากอัตราส่วนเงินกู้ยืมและตราสารต่อสินทรัพย์รวม (LBTA) และด้านการหารายได้ที่พิจารณาจากอัตราส่วนสินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม (LTA) มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรที่พิจารณาจากอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดย LBTA มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับ ROA หมายความว่าเมื่อธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีการจัดหาเงินทุนจากการกู้ยืมและออกตราสารหนี้ (LBTA) เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีผลทำให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ลดลงเท่ากับ 0.0444 หน่วย และส่วน LTA มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับ ROA เช่นเดียวกัน หมายความว่าเมื่อธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีการหารายได้จากสินเชื่อเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะส่งผลทำให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ลดลงเท่ากับ .0590 หน่วย ส่วนตัวแปรอื่นๆ ไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความสามารถในการทำกำไร และเมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ตัวแปรรูปแบบธุรกิจของธนาคาร

พาณิชย์ในสมการสามารถอธิบายตัวแปรความสามารถการทำกำไรได้ร้อยละ 53.32 ส่วนที่เหลือเป็นผลจากตัวแปรที่ไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ของธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทย พบว่า รูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์ด้านการหารายได้ที่พิจารณาจาก อัตราส่วนเงินลงทุนในหลักทรัพย์ต่อสินทรัพย์รวม (STA) อัตราส่วนรายได้ค่าธรรมเนียมและบริการต่อรายได้รวม (SITR) อัตราส่วนรายได้ดอกเบี้ยที่มิใช่สินเชื่อและการดำเนินงานอื่นๆ ต่อรายได้รวม (RTR) และอัตราส่วนรายได้ดอกเบี้ยรับจากสินเชื่อต่อรายได้รวม (IITR) มีความสัมพันธ์กับความสามารถการทำกำไร (ROA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางเดียวกัน หมายความว่า เมื่อ STA เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีผลทำให้ ความสามารถในการกำไรเพิ่มขึ้น .0509 หน่วย และเมื่อเพิ่ม SITR 1 หน่วยจะมีผลทำให้ความสามารถการทำกำไรเพิ่มขึ้น 14.5729 หน่วย และเมื่อเพิ่ม IITR 1 หน่วยจะมีผลทำให้ความสามารถการทำกำไรเพิ่มขึ้น 14.5519 หน่วย และเมื่อเพิ่ม RTR 1 หน่วยจะมีผลทำให้ความสามารถการทำกำไรเพิ่มขึ้น 14.5540 หน่วย แต่ความสามารถการทำกำไร (ROA) มีความสัมพันธ์กับอัตราส่วนสินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม (LTA) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางตรงกันข้าม หมายความว่า เมื่อเพิ่ม LTA 1 หน่วยจะมีผลทำให้ความสามารถการทำกำไรลดลง 0.0681 หน่วย ส่วนตัวแปรอื่นในสมการไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความสามารถการทำกำไร และเมื่อพิจารณาโดยรวม พบว่า ตัวแปรรูปแบบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ในสมการสามารถอธิบายตัวแปรความสามารถการทำกำไรได้ร้อยละ 53.02 ส่วนที่เหลือเป็นผลจากตัวแปรที่ไม่ได้นำมาศึกษาในครั้งนี้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) ของสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ พบว่า รูปแบบธุรกิจด้านการจัดหาเงินทุนและด้านการหารายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถการทำกำไร

ตารางที่ 4 แสดงค่าสถิติความสัมพันธ์ระหว่าง ROE กับรูปแบบธุรกิจธนาคารพาณิชย์จำแนกตามกลุ่ม

ตัวแปร	ธ.ทั้งระบบ		ธ.จดทะเบียนในประเทศไทย		สาขา ธ.ต่างประเทศ	
	Coefficient	Prob.	Coefficient	Prob.	Coefficient	Prob.
C	-106.2184	.404	-217.2518	.114	20.8091	.202
DTA	0.0138	.961	-0.2297	.526	0.0368	.012**
LBTA	-0.5635	.156	-0.3018	.538	0.0156	.218
LTA	-1.2017	.000***	-1.2865	.000***	0.0030	.738
STA	0.0626	.871	0.7063	.048**	-0.0288	.231
IITR	106.8958	.401	218.2533	.112	-20.8211	.202
SITR	107.1067	.400	218.4398	.112	-20.8090	.202
RTR	107.3086	.399	218.2094	.112	-20.7993	.203
R-squared	.4288		.4566		.1585	
Ad.R-squared	.3755		.4059		.0800	
F-test	8.0448		9.0058		2.019	
Prob. F-test	.000***		.000***		.063*	

ที่มา: จากการคำนวณ (ผู้วิจัย, 2563)

หมายเหตุ: *** นัยสำคัญทางสถิติ 1% ** นัยสำคัญทางสถิติ 5% * นัยสำคัญทางสถิติ 10%

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบ พบว่า รูปแบบธุรกิจด้านการหารายได้ที่พิจารณาจาก อัตราส่วนสินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม (LTA) มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรมิติด้านอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในทิศทางตรงกันข้าม หมายความว่าเมื่อธนาคารมีการหารายได้จากสินเชื่อเพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะมีผลทำให้ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารลดลง 1.2017 หน่วย ส่วนตัวแปรอื่นในสมการไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความสามารถในการทำกำไรของธนาคารที่พิจารณาจาก ROE และตัวแปรอิสระในแบบจำลองนี้สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงในตัวแปรตามความสามารถในการทำกำไรได้ร้อยละ 42.88 ส่วนที่เหลือเป็นผลจากตัวแปรอื่นที่ไม่ได้นำมาศึกษา

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ของธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทย พบว่า รูปแบบธุรกิจด้านการหารายได้ที่พิจารณาจากอัตราส่วนสินเชื่อต่อสินทรัพย์รวม (LTA) มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการทำกำไรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในทิศทางตรงกันข้าม หมายความว่า เมื่อธนาคารเพิ่มการหารายได้จาก

สินเชื่อ 1 หน่วยจะมีผลทำให้ความสามารถการทำกำไรของธนาคารลดลง 1.2865 หน่วย และนอกจากนั้น พบว่า การหารายได้จากการลงทุนในหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความสามารถทำกำไรในทิศทางเดียวกัน หมายความว่า เมื่อธนาคารมีการหารายได้จากการลงทุนในหลักทรัพย์หรือเงินลงทุนในหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น 1 หน่วยจะทำให้ธนาคารมีความสามารถในการทำกำไรเพิ่มขึ้น 0.7063 หน่วย ส่วนตัวแปรอื่นในสมการไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความสามารถทำกำไร และนอกจากนี้ตัวแปรอิสระในสมการสามารถอธิบายตัวแปรตามความสามารถทำกำไรได้ร้อยละ 45.66 ที่เหลือเป็นผลมาจากปัจจัยอื่นที่ไม่ได้นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ของสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศ พบว่า รูปแบบธุรกิจด้านการจัดหาเงินทุนและด้านการหารายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับความสามารถการทำกำไร

สรุปผลการวิจัย

ธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีรูปแบบธุรกิจแบบดั้งเดิม (Traditional Banking) โดยมีจัดหาเงินทุนจากการรับฝากเงินและหารายได้จากเงินให้สินเชื่อ รายได้ส่วนใหญ่มาจากดอกเบี้ยรับจากสินเชื่อเป็นหลัก เมื่อพิจารณาตามกลุ่มธนาคาร พบว่า กลุ่มสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศมีรูปแบบธุรกิจไม่ใช่แบบดั้งเดิม (Non-Traditional Banking) คือมีการจัดหาเงินทุนที่ไม่พึ่งพิงเงินฝาก ส่วนการหารายได้มีการกระจายการหารายได้ทั้งจากสินเชื่อ การลงทุนในหลักทรัพย์ รายได้ค่าธรรมเนียมการบริการ และรายได้จากการดำเนินงานอื่นๆ แตกต่างจากกลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศที่มีรูปแบบธุรกิจแบบดั้งเดิม (Traditional Banking) โดยมีการจัดหาเงินทุนจากเงินรับฝากและหารายได้จากสินเชื่อเป็นหลัก นอกจากนี้ยังพบว่าธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบมีความสามารถทำกำไรอยู่ในระดับต่ำ และเมื่อพิจารณาแยกตามกลุ่มธนาคาร พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศและกลุ่มสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศมีความสามารถทำกำไรไม่แตกต่างกัน โดยทั้งสองกลุ่มมีความสามารถทำกำไรอยู่ในเกณฑ์ต่ำเช่นเดียวกัน

รูปแบบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ทั้งระบบและธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศมีความสัมพันธ์กับความสามารถทำกำไร พิจารณารายด้านพบว่า รูปแบบธุรกิจที่มีการจัดหาเงินทุนจากการกู้ยืมและออกตราสารหนี้มีความสัมพันธ์กับความสามารถทำกำไรในทิศทางตรงกันข้าม และนอกจากนี้ยังพบว่า การหารายได้จากการลงทุนในหลักทรัพย์มีความสัมพันธ์กับความสามารถทำกำไร ในทิศทางเดียวกัน แตกต่างกับสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศที่รูปแบบธุรกิจไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับความสามารถทำกำไร

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศกับกลุ่มธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศมีรูปแบบธุรกิจที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับ Kohler (2014) ที่พบว่า การหารายได้ที่มีใบดอกเบียของธนาคารที่มุ่งเน้นการลงทุนกับธนาคารที่เน้นการรับฝากเงิน และให้สินเชื่อมีความแตกต่างกัน เช่นเดียวกับกับ Ananchotikul (2016) ที่พบว่า ธนาคารต่างชาติมีลักษณะค่อนข้าง Non-Traditional Banking แตกต่างกับธนาคารพาณิชย์ในประเทศที่มีลักษณะเป็นธนาคารแบบดั้งเดิม (Traditional Banking) ที่มีการจัดหาเงินทุนจากการรับฝากเงินและหารายได้จากดอกเบี้ยจากสินเชื่อเป็นหลักโดยเฉพาะสินเชื่อธุรกิจ เนื่องมาจากธุรกิจในประเทศไทยมีข้อจำกัดในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากตลาดทุน เช่น การออกหุ้นกู้ ออกพันธบัตร ออกหุ้นสามัญ เพื่อระดมเงินทุน ธุรกิจส่วนใหญ่ต้องอาศัยเงินทุนจากตลาดเงิน โดยเฉพาะการกู้ยืมจากธนาคารพาณิชย์ นั่นจึงเป็นเหตุผลที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์มีการหารายได้จากสินเชื่อเป็นหลักเพื่อสร้างรายได้จากดอกเบี้ยรับและเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศให้ขยายตัวเพิ่มขึ้น ซึ่งถือได้ว่าธนาคารพาณิชย์เป็นกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศที่สำคัญ ส่วนการจัดหาเงินทุนจากการรับฝากเงินนั้นถือได้ว่าเป็นแหล่งเงินทุนที่สำคัญเนื่องจากมีต้นทุนของเงินทุนต่ำกว่าต้นทุนของเงินทุนจากแหล่งอื่น เช่น การออกตราสารหนี้เพื่อระดมเงินทุน เนื่องจากธนาคารพาณิชย์ไทยมีข้อจำกัดในเรื่องอันดับความน่าเชื่อถือ (Credit Rating) ที่อยู่ในระดับซึ่งส่งผลทำให้ต้นทุนในการจัดหาเงินทุนอยู่ในระดับที่สูง ธนาคารจึงเลือกการจัดหาเงินทุนจากเงินฝากเป็นส่วนใหญ่เพราะมีต้นทุนของเงินทุนต่ำกว่า ทำให้ธนาคารมีโอกาสในการทำกำไรที่ดีกว่า แต่การจัดหาเงินทุนจากการรับฝากเงินและการหารายได้จากสินเชื่อมิได้เกิดขึ้นกับทุกธนาคารแต่เป็นเพียงธนาคารบางกลุ่มเท่านั้นขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของแต่ละธนาคารที่แตกต่างกัน (Vo, 2018) โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศไทยที่มีความได้เปรียบทางการแข่งขันทำให้มีการระดมเงินทุนจากเงินฝากและหารายได้จากสินเชื่อได้มากกว่าสาขานาครพาณิชย์ต่างประเทศ ด้วยเหตุผลหลายประการดังนี้

- ด้านจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ที่จดทะเบียนในประเทศที่มีมากกว่าและครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ทำให้เข้าถึงลูกค้าได้ดีกว่าส่งผลต่อการตัดสินใจการใช้บริการทางการเงินของลูกค้า ซึ่งสอดคล้องกับ Nathaphan & Kunapatarawong (2016) ที่พบว่า กลยุทธ์เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธนาคารพาณิชย์คือการมีเครือข่ายที่ครอบคลุมเพื่อความสะดวกต่อการเข้าถึงผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินของลูกค้า โดยเครือข่ายที่ครอบคลุมเป็นกลไกในการกีดกันทางการค้าสำหรับธนาคารอื่นๆ เช่นเดียวกับกับ Kaewjumpa, Jarernsiripornkul & Rittirod (2016) ที่พบว่า การมีสาขาให้บริการจำนวนมากเป็น

ปัจจัยสำคัญของการเลือกใช้บริการกับธนาคาร และนอกจากนั้นงานศึกษาของ Yakean & Hombonma (2016) ยังพบว่า ธนาคารที่ตั้งอยู่ใกล้แหล่งชุมชนและมีช่องทางการให้บริการที่หลากหลายมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการกับธนาคารเช่นกัน

- ด้านชื่อเสียงและการยอมรับของลูกค้าที่มีต่อธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศที่ดีกว่า เนื่องมาจากลูกค้าต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยในการใช้บริการทางการเงินทำให้ต้องเลือกใช้บริการกับธนาคารที่มีชื่อเสียง เชื่อถือได้ เพื่อสร้างความมั่นใจทั้งก่อนใช้และหลังการใช้บริการจึงเลือกใช้บริการกับธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศมากกว่าสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศ สอดคล้องกับ Sophaphon (2015) พบว่า เหตุผลที่เลือกใช้บริการทางการเงินเพราะธนาคารมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ เช่นเดียวกับ Thanomwong (2019) ที่พบว่า การตัดสินใจใช้บริการทางการเงินมาจากชื่อเสียงของธนาคารและความเชื่อมั่นที่มีต่อธนาคาร

- ด้านความสัมพันธ์ระหว่างลูกค้ากับธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศที่มีความสัมพันธ์และเป็นที่ยอมรับของลูกค้ามากกว่าสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศ ทำให้ลูกค้าเลือกใช้บริการกับธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศเป็นหลัก และจากประสบการณ์การใช้บริการที่ผ่านมา การบอกต่อและการประชาสัมพันธ์ ทำให้ลูกค้ามีความคุ้นเคยสนิทสนมกับธนาคารและพนักงาน ซึ่งมีผลทำให้ตัดสินใจใช้บริการทางการเงินกับธนาคารอยู่เป็นประจำ สอดคล้องกับ Deekhao (2016) ที่พบว่า การรู้จักสนิทสนม การมีความคุ้นเคยกับพนักงานมีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการสินเชื่อกับธนาคาร

ซึ่งจากเหตุผลที่กล่าวมามีผลต่อสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศที่ต้องหารายได้ลักษณะอื่นเพื่อทดแทนรายได้จากสินเชื่อ เช่น การลงทุนในหลักทรัพย์ และรายได้อื่นๆ เป็นต้น และนอกจากนั้นยังทำให้สาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศต้องมีการจัดหาเงินทุนจากแหล่งเงินทุนอื่นนอกเหนือจากเงินฝาก เช่น การกู้ยืม และการออกตราสารในตลาดทุน รวมไปถึงเงินทุนจากบริษัทและหรือธนาคารแม่ในต่างประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับ Singhon (2016) ที่พบว่า การแข่งขันอย่างสูงและข้อจำกัดทางกฎระเบียบของระบบธนาคารพาณิชย์และธุรกิจการเงินอื่นๆ ทั้งที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลและไม่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของทางการ ส่งผลทำให้ธนาคารพาณิชย์มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการประกอบธุรกิจจากการแสวงหารายได้จากดอกเบี้ย (Interest Income Base) มาเป็นรายได้จากค่าธรรมเนียมต่างๆ (Fee Income Base) เพิ่มขึ้น และนั่นเป็นเหตุผลที่ทำให้ธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศมีรูปแบบธุรกิจแตกต่างกับสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศซึ่งรูปแบบธุรกิจของสาขานาการพาณิชย์ต่างประเทศที่เป็นรูปแบบธุรกิจแบบไม่ใช่ดั้งเดิม (Non-Traditional Banking) แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์จดทะเบียน

ในประเทศดังกล่าว สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Ananchotikul & Limjaroenrat (2018) ความแตกต่างกันของพัฒนาการของสินเชื่าระหว่างธนาคารพาณิชย์ไทยกับสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศ ซึ่งอาจสะท้อนโครงสร้างเงินทุนที่แตกต่างกัน และสะท้อนผลกระทบที่สาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศได้รับจากธนาคารของบริษัทแม่ในต่างประเทศ

2. ผลการศึกษาที่พบว่า กลุ่มธนาคารพาณิชย์จดทะเบียนในประเทศกับกลุ่มสาขาธนาคารพาณิชย์ต่างประเทศมีความสามารถการทำกำไรไม่แตกต่างและอยู่ในระดับต่ำทั้งสองกลุ่ม เนื่องมาจากรูปแบบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์และขนาดของสินทรัพย์ที่มีความแตกต่างกัน ทำให้มีโครงสร้างรายได้ที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ธนาคารที่หารายได้ดอกเบี้ยรับจากสินเชื่อและใช้แหล่งเงินทุนจากเงินรับฝากเป็นหลัก ต้องลงทุนใช้จ่ายด้านพนักงาน ช่องทางการให้บริการ และสาขาที่มากขึ้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์และการเข้าถึงลูกค้าได้ดีกว่า โดยส่วนใหญ่จะเป็นธนาคารขนาดใหญ่ที่มีสินทรัพย์มาก ทำให้ธนาคารกลุ่มนี้มีต้นทุนค่าใช้จ่ายเพื่อการดำเนินงานสูงกว่าธนาคารที่มีรูปแบบธุรกิจแตกต่างกัน และรวมไปถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดจากสินเชื่อโดยคุณภาพที่ส่งผลต่อผลการดำเนินงานของธนาคารแตกต่างกันไป โดยธนาคารที่มีกำไรมากแต่มีต้นทุนดำเนินงานสูง และมีสินทรัพย์ขนาดใหญ่จะมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ต่ำกว่า แตกต่างจากธนาคารที่มีกำไรน้อยแต่มีต้นทุนการดำเนินงานต่ำ และมีสินทรัพย์ขนาดเล็กกว่าจะมีอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์สูง สอดคล้องกับ Lerk-Somboondee & Tanawitchabool (2017) ที่อธิบายว่า การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ควรคำนึงถึงรูปแบบธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ประกอบด้วย เช่น ธนาคารที่ทำธุรกิจกับลูกค้าขนาดใหญ่เป็นหลัก ทำให้มีโครงสร้างต้นทุนและรายได้ที่แตกต่างจากธนาคารพาณิชย์ที่เน้นการให้บริการกับธุรกิจขนาดกลางและเล็ก รวมถึงรายย่อย ซึ่งทำให้มีต้นทุนจากการเปิดสาขาและการให้บริการตลอดจนความเสี่ยงจากสินเชื่อที่สูงกว่า นอกจากนี้ เหตุผลที่ทำให้ความสามารถในการทำกำไรของธนาคารพาณิชย์ทั้งสองกลุ่มอยู่ในเกณฑ์ต่ำ เนื่องมาจากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น วิกฤติภาวะเงินฝืดของญี่ปุ่นซึ่งเกิดขึ้นมากกว่า 20 ปี วิกฤติการณ์ทางการเงินในประเทศไทยในปี 2540 วิกฤติสินเชื่อซับไพร์มหรือวิกฤติแฮมเบอร์เกอร์ในปี 2551 วิกฤติหนี้สาธารณะของกรีซในปี 2554 วิกฤติเศรษฐกิจของตลาดหุ้นของจีนในปี 2557 และวิกฤติภาวะค่าเงินรูเบิลของรัสเซียในปี 2557 รวมถึงวิกฤติทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอันเกิดจากภาวะการหดตัวของกำลังซื้อของผู้บริโภค Pattarabanjird (2016) ส่งผลทำให้ธุรกิจได้รับผลกระทบและส่งผลกระทบต่อมายังธนาคารพาณิชย์ ประกอบกับสถานการณ์อัตราดอกเบี้ยที่ต่ำส่งผลกระทบต่อความสามารถหารายได้ของธนาคารที่ลดลง สอดคล้องกับ Ananchotikul & Ratanavararak (2018) ที่อธิบายว่า ดอกเบี้ยนโยบายที่ต่ำเป็นเวลานานอาจจะมีผลข้างเคียง

ต่อภาคสถาบันการเงิน ทั้งในมิติของความสามารถในการทำกำไรที่ลดลงและพฤติกรรม การปล่อยสินเชื่อที่อาจมีความเสี่ยงเพิ่มขึ้นเพื่อแสวงหาผลตอบแทนที่สูงขึ้น เช่นเดียวกับ Lerk-Somboondee & Tanawitchabool (2017) ที่พบว่า ธนาคารพาณิชย์ปรับลด Profit Margin จากการปล่อยสินเชื่อลงแทนที่จะปรับลดเพิ่มอัตราดอกเบี้ยสินเชื่อที่จะทำให้ ส่วนต่างรายได้ดอกเบี้ยสุทธิ (Net Interest Margin: NIM) เพิ่มขึ้นเพื่อชดเชยต้นทุนความเสี่ยง จากการให้สินเชื่อและต้นทุนการดำเนินงานที่สูงขึ้น ซึ่งการปรับลด Profit Margin จากการปล่อย สินเชื่อนี้ส่งผลให้อัตรากำไรโดยรวมของธนาคารพาณิชย์ลดลงหรืออัตราผลตอบแทนต่อส่วน ของผู้ถือหุ้นของระบบธนาคารพาณิชย์ปรับลดลง

3. ผลการศึกษาที่พบว่า รูปแบบธุรกิจที่มีการจัดหาเงินทุนจากการกู้ยืมและ ออกตราสารหนี้ทำให้ความสามารถการทำกำไรของธนาคารลดลง เนื่องมาจากการจัดหาเงินทุน จากการกู้ยืมและออกตราสารหนี้มีต้นทุนทางการเงินสูงกว่าการจัดหาเงินทุนจากการรับฝากเงิน เนื่องมาจากการกู้ยืมและออกตราสารหนี้ต้องพึ่งพิงอันดับความน่าเชื่อถือ (Credit Rating) ของ ธนาคาร ซึ่งธนาคารพาณิชย์ในประเทศไทยมีอันดับความน่าเชื่อถืออยู่ในเกณฑ์ที่มีผลทำให้ต้นทุน ดอกเบี้ยการกู้ยืมและการออกตราสารหนี้อยู่ในระดับที่สูงซึ่งท้ายที่สุดมีผลทำให้กำไรของธนาคาร ลดลง สอดคล้องกับ Mensah et al. (2017) ที่พบว่า อันดับความน่าเชื่อถือมีความสัมพันธ์ แบบผกผันกับต้นทุนทางการเงินของธนาคารพาณิชย์ กล่าวได้ว่าเมื่ออันดับความน่าเชื่อถือ สูงขึ้นต้นทุนทางการเงินของธนาคารพาณิชย์จะลดลง ในทิศทางกลับกันเมื่ออันดับความน่าเชื่อ ถืออยู่ในระดับต่ำต้นทุนทางการเงินของธนาคารพาณิชย์จะเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้ การหาราย ได้จากสินเชื่อของธนาคารพาณิชย์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้สินเชื่อกับธุรกิจภายในประเทศ ซึ่งถือ ได้ว่าเป็นสินเชื่อประเภทที่มีความอ่อนไหวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เช่น เมื่อเศรษฐกิจ ตกต่ำธุรกิจมีรายได้ลดลงส่งผลต่อความสามารถชำระหนี้ของลูกค้าหนี้ย่อธนาคารผู้เป็นเจ้าของนี้ และส่งผลต่อมายังค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับหนี้ด้วยคุณภาพของธนาคารที่เกิดขึ้น และทำให้ธนาคาร มีผลกำไรที่ลดลงในที่สุด สอดคล้องกับ Bongini et al. (2019) ที่ พบว่า วิฤตความสามารถ ในการทำกำไรมีรากฐานมาจากกิจกรรมการปล่อยสินเชื่อและการเสื่อมสภาพของสินเชื่อที่เกิด จากยอมรับความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นของธนาคาร เช่นเดียวกับ Djililov & Piesse (2016) ที่พบว่า ผลกระทบของความเสี่ยงด้านเครดิตต่อความสามารถในการทำกำไรของธนาคารนั้นเป็นไป ในเชิงบวก ซึ่งแตกต่างจาก Abreu & Mendes (2002) ที่พบว่า หากธนาคารมีการปล่อยสินเชื่อ เพิ่มขึ้นจะทำให้ความสามารถการทำกำไรของธนาคารเพิ่มขึ้น

4. จากผลการศึกษาที่พบว่า การหารายได้จากการลงทุนในหลักทรัพย์ส่งผลทำให้ ธนาคารมีความสามารถการทำกำไรเพิ่มขึ้น เนื่องมาจากการหารายได้จากการลงทุนในหลักทรัพย์

มีต้นทุนค่าใช้จ่ายการดำเนินงานที่ต่ำกว่าการหารายได้จากสินเชื่อที่มีต้นทุนการดำเนินงานที่สูงเกี่ยวกับ ค่าใช้จ่ายพนักงาน ค่าใช้จ่ายอาคาร สถานที่และอุปกรณ์ นอกจากนี้ การลงทุนในหลักทรัพย์เป็นการหารายได้ที่ให้ผลตอบแทนสุทธิที่สูงกว่าการหารายได้จากสินเชื่อในภาวะที่อัตราดอกเบี้ยมีแนวโน้มลดต่ำลงเป็นผลมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอยมาอย่างยาวนาน สอดคล้องกับ Ahamed (2017) พบว่า ส่วนแบ่งที่สูงขึ้นของรายได้ที่มีโชดดอกเบี้ยมีผลทำให้กำไรสูงขึ้น โดยเฉพาะรายได้จากการลงทุนในหลักทรัพย์ (Trading Activities) และการกระจายรายได้ของธนาคารจะเป็นประโยชน์ต่อธนาคารที่มีคุณภาพของสินทรัพย์ต่ำ แต่ไม่สอดคล้องกับ Maudos (2017) ที่พบว่า การเพิ่มขึ้นของส่วนแบ่งรายได้ที่ไม่มีโชดดอกเบี้ยมีผลกระทบเชิงลบต่อการความสามารถในการทำกำไรของธนาคาร

ข้อเสนอแนะ

การนำผลวิจัยไปประยุกต์ใช้

ธนาคารพาณิชย์ควรเปลี่ยนรูปแบบธุรกิจจากแบบดั้งเดิม (Traditional Banking) ที่หารายได้จากสินเชื่อเป็นหลักมาเป็นรูปแบบธุรกิจที่ไม่ใช่แบบดั้งเดิม (Non-Traditional Banking) โดยการหารายได้การให้บริการทางการเงินอื่นนอกเหนือจากการให้กู้ยืม เช่น การบริการที่ปรึกษาทางการเงิน การวางแผนทางการเงิน และการลงทุนในหลักทรัพย์ที่มีโชดเพื่อการค้า ซึ่งจะทำให้ธนาคารมีรายได้จากค่าธรรมเนียมและการบริการรวมไปถึงรายได้จากดอกเบี้ยจากการลงทุนในหลักทรัพย์และตราสารทางการเงินที่เพิ่มขึ้น และควรลดการขยายสินเชื่อที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดหนี้ด้อยคุณภาพ ซึ่งทำให้ผลกำไรของธนาคารลดลง แต่ธนาคารต้องระมัดระวังเรื่องความเสี่ยงที่เพิ่มขึ้นจากการลงทุนในหลักทรัพย์ และควรสร้างระบบการบริหารความเสี่ยงจากการลงทุนที่เหมาะสม เนื่องจากการกระจายรูปแบบการหารายได้ อาจเป็นการเพิ่มความเสี่ยงที่เรียกว่า ความเสี่ยงการตลาด ที่จะมาแทนความเสี่ยงจากสินเชื่อที่เรียกว่า ความเสี่ยงด้านเครดิต ที่อาจลดลงจากการขยายสินเชื่อที่ลดลง และธนาคารพาณิชย์ไม่ควรจัดหาเงินทุนจากการกู้ยืมและออกตราสารหนี้ และควรเพิ่มทางเลือกในการสร้างรายได้้นอกเหนือจากการหารายได้จากสินเชื่อ ซึ่งจะทำให้ธนาคารมีกำไรและความสามารถในการทำกำไรที่เพิ่มขึ้น

การวิจัยในอนาคต

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านข้อมูลที่เป็นเพียงข้อมูลในภาพรวมเฉพาะกลุ่มธนาคาร อาจทำให้ผลการวิจัยไม่ครอบคลุมเนื่องมาจากลักษณะของธนาคารพาณิชย์ที่แตกต่างกันรายธนาคาร ซึ่งอาจทำให้ผลการวิจัยที่ได้ไม่เพียงพอต่อการตัดสินใจ จึงเสนอ

ว่าในการศึกษาวิจัยในอนาคตควรขยายขอบเขตการศึกษาในด้านกลุ่มตัวอย่าง โดยการวิจัย
รายธนาคาร และ ขยายขอบเขตการศึกษาด้านตัวแปรที่มีผลต่อความสามารถการทำกำไร อาทิ
เช่น โครงสร้างต้นทุน โครงสร้างรายได้ เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลวิจัยที่สามารถส่งเสริมแนวทางการ
บริหารธนาคารพาณิชย์ให้สามารถแข่งขันได้ระดับและส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
ของประเทศต่อไป

References

- Abreu, M. & Mendes, V. (2002). Commercial bank interest margins and profitability: evidence from E.U. countries. Porto: Working paper series.
- Ahamed, M.M. (2017). Asset quality, non-interest income, and bank profitability: Evidence from Indian banks. *Economic Modelling*, 63, 1-14.
- Ananchotikul, N. (2016). *Credit banking and monetary policy transmission*. Retrieved January 18, 2020, from <https://www.pier.or.th/> (In Thai)
- Ananchotikul, N. & Limjaroenrat, V. (2018). *Insights Thai credit...How important is it for investment?* Retrieved November, 18, 2019, from <https://thaipublica.org/2018/01/pier-33/> (In Thai)
- Ananchotikul, N. & Ratanavararak, L. (2018). *The risk of Thai bank in the period of low interest rate*. Retrieved November, 18, 2019, from <http://www.pier.or.th>. (In Thai)
- Bank of Thailand. (2020a). *Financial institutions and list names of financial institutions*. Retrieved April, 29, 2020 from <https://www.bot.or.th>. (In Thai)
- Bank of Thailand. (2020b). *Financial institutions statistics table*. Retrieved November, 25, 2020 from <https://www.bot.or.th>. (In Thai)
- Bongini, P. et al. (2019). Profitability shocks and recovery in time of crisis evidence from European banks. *Finance Research Letters*, 30, 233-239.
- Chantaphong, S. & Phongpiyapaiboon, N. (2017). 20 years of economic crisis: From lessons to the challenges ahead. *Focused and Quick (FAQ)*, 115, 1-14. (In Thai)
- Dechanube, P. (2016). Credit analysis and business credit trend. *RMUTI Journal Humanities and Social Sciences*, 10(1), 34-46. (In Thai)

- Deekhao, W. (2016). Consumers' behavior and marketing mix factors affecting application on the housing loan service of Government Savings Bank in Zone one of Chonburi Province. *Sripatum Chonburi Journal*, 12(3), 45-54. (In Thai)
- Djalilov, K. & Piesse, J. (2016). Determinants of bank profitability in transition countries: What matters most? *Research in International Business and Finance*, 38, 69-82.
- Hryckiewicz, A. & Kozłowski, L. (2017). Banking business models and the nature of financial crisis. *Journal of International Money and Finance* 71, 1–24.
- Joaquin, M. (2017). Income structure, profitability and risk in the European banking sector: The impact of the crisis. *Research in International Business and Finance*, 39(Part A), 85-101.
- Kaewjumpa, P., Jarernnsiripornkul, S. & Rittirod, T. (2016). A study of guidelines for increasing Bualuang Home Loan of Dokbua Bank Public Company Limited, Assadang road branch, Nakhon Ratchasima province. *MBA-KKU Journal*, 9(2), 217-238. (In Thai)
- Kohler, M. (2014). Does non-interest income make banks more risky? Retail versus investment oriented banks. *Review of Financial Economics*, 23(4), 182-193.
- Lerk-Somboondee, S. & Tanawitchabool, N. (2017). Net interest margin of Thai Commercial bank. *Focused and Quick (FAQ)*, 118, 1-11. (In Thai)
- Mensah, M.O. et al. (2017). Sovereign credit ratings and bank funding cost: Evidence from Africa. *Research in International Business and Finance*, 42, 887-899.
- Nathaphan, S. & Kunapatarawong, R. (2016). Analysis of branch network of Thai Commercial banks. *Suthiparithat Journal*, 30(94), 128-142. (In Thai)
- Pattarabanjird, S. (2016). Financial liquidity management for SMEs entrepreneur's in world economic crisis. *MBA-KKU Journal*, 9(1), 281-303. (In Thai)
- Roengpitya, R., Tatashev, N. & Tsatsaronis, K. (2014). Bank business models. *BIS Quarterly Review*, (December), 55-65.

- Rym Ayadi. (2016). *Bank business models in Europe: why does it matter for the future of regulation and resolution?* Retrieved November, 25, 2020 from <https://rymayadi.com/why-do-bank-business-models-in-europe-matter-for-the-future-of-regulation-and-resolution/>
- Singhon, K. (2016). Development of universal banking and legal mechanisms in financial consumer protection: a lesson on financial consumer protection failure during us subprime financial crisis 2008. *NIDA Development Journal*, 56(3), 68-107. (In Thai)
- Sophaphon, P. (2015). Guidelines for the development of service quality in the service counter, Krung Thai Bank, Kuchinarai Branch, Kalasin Province. *MBA-KKU Journal*, 8(1), 152-170. (In Thai)
- Thiangtong, V., Visavakosol, K. & Chancharat, N. (2018). Factors Influencing the profitability of The Thai Commercial Banks. *Research Journal Phranakhon Rajabhat: Humanities and Social Science*, 13(1), 295-310. (In Thai)
- Thanomwong, P. (2019). Satisfaction in service selection and quality of service influenced the development of the deposit business of the Government Savings Bank in Bangkok (Region 3). *Journal of Business Administration and Social Sciences Ramkhamhaeng University*, 2(1), 76-91. (In Thai)
- Trairatvorakul, P. & Watcharachaisurapon, T. (2006). *New business model of commercial banks*. Bangkok: TDRI. (In Thai)
- Vo, X.V. (2018). Bank lending behavior in emerging markets. *Finance Research Letters*, 27(C), 129-134.
- Yakean, S. & Homboonma, P. (2016). Factors Influencing the adoption of Government Savings Bank's financial services in urban and rural Areas in Lampang Province. *Journal of Business, Economics and Communications*, 11(2), 160-171. (In Thai)